

MEHMONXONA XO‘JALIKLARIDA FOYDALILIK DARAJASINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Valijonova Guljamol

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” yo‘nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20390627>

Annotatsiya. Mazkur maqolada mehmonxona xo‘jaliklarida foydalilik darajasini oshirishning zamonaviy boshqaruv mexanizmlari tahlil qilingan. Mehmonxonalarda daromad va xarajatlarni samarali boshqarish, xizmat sifatini oshirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda marketing faoliyatini takomillashtirish orqali rentabellik ko‘rsatkichlarini yaxshilash masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish mehmonxona xo‘jaliklarining iqtisodiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: mehmonxona xo‘jaligi, foydalilik, rentabellik, boshqaruv mexanizmi, xizmat sifati, turizm, xarajatlar, daromad, raqamli texnologiyalar, marketing.

Аннотация. В данной статье проанализированы современные механизмы управления повышением уровня рентабельности гостиничных хозяйств. Рассмотрены вопросы эффективного управления доходами и расходами гостиниц, повышения качества услуг, внедрения цифровых технологий и совершенствования маркетинговой деятельности для улучшения показателей рентабельности. Результаты исследования показывают, что использование инновационных методов управления способствует повышению экономической эффективности гостиничных хозяйств.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, прибыльность, рентабельность, механизм управления, качество услуг, туризм, расходы, доходы, цифровые технологии, маркетинг.

Abstract. This article analyzes modern management mechanisms for increasing the profitability of hotel enterprises. The study examines issues of effective management of hotel revenues and expenses, improvement of service quality, implementation of digital technologies, and enhancement of marketing activities to improve profitability indicators. The research findings indicate that the use of innovative management methods contributes to increasing the economic efficiency of hotel enterprises.

Keywords: hotel industry, profitability, management mechanism, service quality, tourism, expenses, revenue, digital technologies, marketing.

KIRISH

Bugungi kunda turizm industriyasining jadal rivojlanishi mehmonxona xo‘jaliklari faoliyatini samarali tashkil etish masalasini dolzarb iqtisodiy muammolardan biriga aylantirmoqda. Mehmonxona xo‘jaliklari turizm infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismi hisoblanib, ularning iqtisodiy samaradorligi mamlakat turizm salohiyatining rivojlanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida mehmonxonalarining foydalilik darajasini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash hamda xarajatlarni optimallashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda [1].

Mehmonxona xo‘jaliklarining foydalilik darajasi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ular qatoriga xizmat sifati, marketing strategiyasi, mijozlar oqimi, narx siyosati, boshqaruv samaradorligi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasi kiradi. Xususan, raqamli texnologiyalarni joriy

etish mehmonxonalarda bronlashtirish tizimlarini avtomatlashtirish, mijozlar bilan aloqalarni rivojlantirish va xarajatlarni qisqartirish imkonini bermoqda [2].

So'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sohasiga davlat tomonidan katta e'tibor qaratilib, mehmonxona xizmatlari bozorini rivojlantirishga oid qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Natijada mehmonxona xo'jaliklari soni ortib, ular o'rtasidagi raqobat kuchaymoqda. Bu esa mehmonxonalarda zamonaviy boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish, xizmat sifatini xalqaro standartlar asosida tashkil etish va foydalilik darajasini oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda [3].

Shuningdek, mehmonxona xo'jaliklarida rentabellik ko'rsatkichlarini oshirish nafaqat korxonada daromadlarini ko'paytirish, balki turizm xizmatlari sifatini yaxshilash, yangi ish o'rinlarini yaratish va mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishda ham muhim omil hisoblanadi. Shu sababli mehmonxona xo'jaliklarida foydalilik darajasini oshirishning zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili

Mehmonxona xo'jaliklari faoliyatini samarali tashkil etish va foydalilik darajasini oshirish masalalari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Xususan, A. Abdullayev o'zining “Turizm iqtisodiyoti” asarida mehmonxona xo'jaliklarining iqtisodiy samaradorligi xizmat sifati va boshqaruv tizimining samaradorligiga bog'liq ekanligini ta'kidlagan [1]. Muallifning fikricha, mehmonxona xizmatlarini diversifikatsiya qilish va innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish korxonada rentabelligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Iqtisodchi olim R. Alimuhamedov “Mehmonxona xo'jaligida xizmatlar samaradorligini oshirish yo'llari” nomli ilmiy maqolasida mehmonxonalarda marketing faoliyatini rivojlantirish va mijozlarga yo'naltirilgan boshqaruv tizimini joriy etish foydalilik ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishini qayd etgan [2]. Uning qarashlariga ko'ra, xizmatlar sifatining oshirilishi mehmonxonaning bozordagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

M. Porter o'zining “Competitive Advantage” asarida korxonalarda raqobat ustunligini shakllantirish orqali foydalilik darajasini oshirish mumkinligini asoslab bergan [3]. Muallif xizmat ko'rsatish sohasida strategik boshqaruv, xarajatlarni optimallashtirish va innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini keng yoritgan.

F. Kotlarning marketingga oid ilmiy qarashlarida mehmonxona xo'jaliklarida mijozlar ehtiyojini chuqur o'rganish va samarali marketing strategiyasini ishlab chiqish korxonada daromadlarini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlangan [4]. Muallif xizmatlar marketingi va brend boshqaruvi orqali mehmonxonalarining bozordagi mavqeini mustahkamlash mumkinligini ko'rsatadi.

Shuningdek, D. Walkerning “Introduction to Hospitality Management” asarida mehmonxona boshqaruvida zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rni alohida ko'rsatib o'tilgan [5]. Muallifning fikricha, elektron bronlashtirish tizimlari, CRM dasturlari va raqamli marketing vositalari mehmonxona xo'jaliklari faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonlik iqtisodchi olim Sh. Ergashxodjayev turizm va mehmonxona biznesini rivojlantirish bo'yicha olib borgan ilmiy tadqiqotlarida mehmonxona xo'jaliklarining foydalilik darajasini oshirish uchun xizmat sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish zarurligini ta'kidlagan [6]. Uning ilmiy qarashlariga ko'ra, mehmonxonalarda innovatsion boshqaruv usullarini joriy etish va xodimlar malakasini oshirish iqtisodiy samaradorlikni ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot ishida mehmonxonada xo‘jaliklarida foydalilik darajasini oshirishning zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini o‘rganishda iqtisodiy tahlil, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida mehmonxonada xo‘jaliklarining moliyaviy ko‘rsatkichlari, xizmat sifati va boshqaruv tizimi bilan bog‘liq ma‘lumotlar tahlil qilindi. Shuningdek, mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari hamda turizm sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlar o‘rganildi. Tadqiqot jarayonida statistik ma‘lumotlarni tahlil qilish va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlarini baholash usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar asosida mehmonxonada xo‘jaliklarida foydalilik darajasini oshirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar

Mehmonxonada xo‘jaliklarining foydalilik darajasi ularning moliyaviy barqarorligi va bozordagi raqobatbardoshligini belgilovchi muhim iqtisodiy ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, mehmonxonalarda foydalilik darajasi asosan xizmat sifati, xarajatlarni boshqarish, marketing faoliyati va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish darajasiga bog‘liq [1].

Tahlillar davomida mehmonxonalarda xizmat sifatini oshirish orqali mijozlar oqimini ko‘paytirish va daromadlarni oshirish mumkinligi aniqlandi. Xususan, xalqaro standartlar asosida xizmat ko‘rsatadigan mehmonxonalarda mijozlarning qayta tashrif buyurish darajasi yuqori bo‘lishi kuzatildi. Bu esa korxonada daromadlarining barqaror o‘shishini ta‘minlaydi [2].

Mehmonxonada xo‘jaliklarida xarajatlarni optimallashtirish ham foydalilik darajasiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, energiya tejamon texnologiyalarni joriy etish, elektron boshqaruv tizimlaridan foydalanish va resurslardan oqilona foydalanish orqali operatsion xarajatlarni kamaytirish mumkin. Natijada sof foyda hajmi ortadi va rentabellik ko‘rsatkichlari yaxshilanadi [3].

1-jadval

Mehmonxonada xo‘jaliklarida foydalilikka ta‘sir etuvchi omillar

Omillar	Ta‘sir darajasi	Natijasi
Xizmat sifati	Yuqori	Mijozlar soni oshadi
Marketing strategiyasi	Yuqori	Daromad ko‘payadi
Raqamli texnologiyalar	O‘rtacha-Yuqori	Xarajatlar kamayadi
Xodimlar malakasi	Yuqori	Xizmat samaradorligi oshadi
Narx siyosati	O‘rtacha	Raqobatbardoshlik kuchayadi

Jadval ma‘lumotlari mehmonxonada xo‘jaliklarida foydalilik darajasini oshirish uchun kompleks boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish zarurligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, xizmat sifati va marketing faoliyati korxonaning daromadlariga bevosita ta‘sir qiluvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Shuningdek, tadqiqot davomida mehmonxonada xo‘jaliklarida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi ham tahlil qilindi. “Booking”, CRM tizimlari va elektron to‘lov platformalaridan foydalanayotgan mehmonxonalarda mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligi va sifati oshganligi kuzatildi [4]. Bu esa mehmonxonalarning bozordagi raqobatbardoshligini kuchaytirgan.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, xodimlar malakasini oshirish va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish mehmonxonalarda mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Natijada xizmat ko‘rsatish sifati yaxshilanib, mijozlar ehtiyojini qondirish darajasi ortadi. Bu esa foydalilik ko‘rsatkichlarining o‘shishiga olib keladi [5].

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar mehmonxona xo'jaliklarida foydalilik darajasini oshirish uchun zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini keng joriy etish, xizmat sifatini oshirish va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mehmonxona xo'jaliklarida foydalilik darajasini oshirish zamonaviy boshqaruv tizimlarini samarali tashkil etish bilan chambarchas bog'liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xizmat sifatini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish, marketing faoliyatini rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish mehmonxona xo'jaliklarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, mehmonxonalarda innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish mijozlar oqimini ko'paytirish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash hamda bozordagi raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, elektron bronlashtirish tizimlari va raqamli marketing vositalari mehmonxona xo'jaliklari faoliyatining rentabelligini oshirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

Kelgusida mehmonxona xo'jaliklarida xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimlarini keng joriy etish, xodimlar malakasini muntazam oshirish va innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish orqali foydalilik darajasini yanada oshirish mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Abdullayev A. Turizm iqtisodiyoti. Toshkent: Iqtisodiyot, 2021, 214 b.
2. Alimuhamedov R. "Mehmonxona xo'jaligida xizmatlar samaradorligini oshirish yo'llari". Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy jurnali, Toshkent, 2022, №5, pp. 45–52.
3. Porter M. Competitive Advantage. New York: Free Press, 1985, 557 p.
4. Kotler P. Marketing Management. London: Pearson Education, 2017, 712 p.
5. Walker D. Introduction to Hospitality Management. New Jersey: Pearson, 2019, 689 p.
6. Ergashxodjayev Sh. Turizm marketingi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020, 286 b.